

Remissvar: Kommunutredningens slutbetänkande Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget, SOU 2020:8

Älmhults kommun har som remissinstans fått en inbjudan att yttra sig över finansdepartementets remiss Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8).

Älmhults kommun lämnar härmed följande kommentarer på utredningen i sin helhet samt yttranden på ett antal specifika förslag. Genomgående i remissvaret benämns SOU 2020:8 som ”utredningen”.

Remissvaret är godkänt av Älmhult kommuns kommunstyrelse.

Sammanfattning

Älmhults kommun är positiv till den utredning som ligger till grund för betänkandet. Betänkandet belyser mycket av de utmaningar Sveriges kommuner står inför från olika perspektiv och visar på en utförlig analys av olika sakförhållanden och möjliga åtgärder.

Älmhults kommun ställer sig i huvudsak bakom merparten av de bedömningar som utredningen gör, med några avvikande åsikter. Nedan lämnar vi våra synpunkter på några av de konkreta förslag som framförs i betänkandet, samt ett antal bedömningar som vi särskilt vill kommentera.

Kommunens ställningstagande

Utredningens uppdrag har varit att utarbeta en hållbar strategi för att stärka kommunernas förutsättningar och kapacitet att fullgöra sina nuvarande uppgifter samt klara av att hantera framtida utmaningar. Utredningen presenterar även ett antal förslag för hur denna strategi bör utformas.

Älmhults kommun uppskattar kommunutredningens extensiva kartläggning av Sveriges kommuners förutsättningar och utmaningar. Vi delar utredningens uppfattning avseende vilka utmaningar kommunerna står inför och vill speciellt understryka vikten av att hantera framtida utmaningar inom områdena ekonomiska förutsättningar samt personal- och kompetensförsörjning.

Utredningen är väldigt omfattande, dock hade Älmhults kommun gärna sett fler konkreta förslag på hur grundproblemen kan tacklas framgent.

Strukturella åtgärder

Stöd och incitament för strategisk samverkan och frivillig sammanläggning av kommuner

Älmhults tillstyrker utredningens förslag till statsbidrag för ökad strategisk samverkan mellan olika kommuner och anser att en ökad strategisk samverkan kommuner emellan hade lett till stor nytta överlag.

Gällande utredningens förslag om sammanslagning av kommuner ställer sig Älmhults kommun mer tveksamma. Vi är inte kritiska till frivilliga kommunsammanslagningar överlag, utan snarare till utredningens förslag på incitament för detta.

Kommunutredningen föreslår att skapa incitament för kommunsammanslagningar genom att staten tar över skulder från kommuner som frivilligt väljer att slå sig samman. Ekonomiska incitament av den storlek och omfattning som utredningen föreslår anser Älmhults kommun vara ett alltför starkt påtryckningsmedel för att främja kommunsammanslagningar. Vi anser att ekonomiska åtgärder av denna omfattning kan skapa felaktiga incitament och därigenom leda till att kommuner slår sig samman av enbart ekonomiska anledningar istället för allmännytta. Förslaget att staten tar över skulder från kommuner som väljer sammanslagningar anser vi även vara delvis obalanserat, då de kommuner som tidigare har misskött eller aktivt missköter sin ekonomi kommer ha större anledning att medverka i en sammanslagning. De kommuner som tidigare skött sin ekonomi bättre har mindre incitament att slå sig samman.

Älmhults kommun vill även betona vikten av att kommuninvånarna ser allmännytta i och står bakom en kommunsammanslagning. Detta för att sammanslagningen skall ges rätt förutsättningar för att kunna resultera i positiva effekter samt för att undvika missnöje och konflikter hos kommunens invånare vid en oönskad sammanslagning.

Försöksverksamhet

Älmhults kommun ställer sig bakom utredningens förslag att regeringen initierar en försöksverksamhet där kommuner kan ges undantag från bestämmelser i lag, förordning eller myndighetsföreskrift med ska syfte till att pröva sätt att stärka kommuners kapacitet, möjliggöra anpassning av verksamhet till lokala förhållanden eller minska statliga regleringar.

Älmhults kommun ser gärna att detta förslag gäller försöksverksamhet i olika former, exempelvis både verksamhet inom en kommun men även verksamhet som genomförs i samverkan mellan två eller flera kommuner.

Vi vill dock understryka att det är viktigt att staten hjälper till att finansiera försöksverksamhet i den mån detta krävs. Försöksverksamhet hade exempelvis

kunnat utföras genom att kommunerna tar över en verksamhet som annars utförs av staten, såsom arbetsförmedlingen, men då måste staten kunna bidra med stödmedel för att överlämnandet av verksamheten ska kunna ske.

Statens åtagande och statlig närvaro i hela landet

Älmhults kommun ställer sig bakom utredningens förslag gällande statens åtagande och statlig närvaro i landet och anser detta en självklarhet för goda förutsättningar framgent. Vi vill dock understryka vikten av att statens primära roll är att undanröja hinder och onödiga byråkratiska krav och inte detaljstyra på kommunal nivå. Detta då kommunalt självstyre fortfarande är av yttersta vikt.

Kommunernas ekonomi

Älmhults kommun ställer sig positiva till det förslag om en statsbidragsprincip som föreslås i utredningen. Generella statsbidrag anses mer användbara än riktade sådana, då generella statsbidrag ger kommunerna mer utrymme för att själva besluta om vilka områden som behöver mer stöd.

Älmhults kommun understödjer utredningens förslag om löpande förvaltning och uppföljning av det kommunalekonomiska utjämningsystemet, då detta är viktigt för att systemet ska kunna fungera optimalt.

I utredningen föreslås en utjämningsöversyn för att högskattekommunen ska kunna sänka sin skattesats. Älmhults kommun anser att en effektivare åtgärd hade varit fler riktade insatser till utsatta kommuner och understödjer Sveriges Kommuner och Regioners åsikt gällande denna punkt.

Kommunernas kompetensförsörjning

Älmhults kommun anser utredningens bedömning och förslag gällande kompetensförsörjning ytterst intressant. Älmhults kommun håller med i utredningens bedömning att Regeringen bör ta initiativ till generella åtgärder på nationell nivå som bidrar till rekryteringen till tjänster inom kommunernas verksamhetsområden. Nedskrivningen av studieskulder för personer bosatta och yrkesverksamma i kommuner med stora utmaningar är en intressant lösning som kan vara väl värd att testa. Vi föreslår dock att staten även bör utreda och testa andra lösningar utöver nedskrivning av studieskulder.

Kommunernas digitaliseringsarbete

Älmhults kommun är överlag väldigt positiva till kommunutredningens förslag och bedömningar om att förbättra förutsättningarna för kommunernas digitaliseringsarbete, då detta är en viktig del av kommunernas framtid. Utökad samarbete inom digitaliseringsområdet kommuner emellan bör leda till stor nytta för flertalet kommuner, då det dels är onödigt att alla kommuner skall tackla digitaliseringsutveckling på eget håll, dels att utökad samarbete kan ge fler kommuner möjligheten att dra nytta av de erfarenheter från kommuner som kommit längre i sitt digitaliseringsarbete. Utökad digitaliseringsarbete kan även

på sikt underlätta strategiskt samarbete för kommuner som ligger geografiskt långt borta från varandra på ett sätt som inte är möjligt idag.

Övriga förslag och bedömningar

Älmhults kommun understödjer utredningens förslag gällande klimat- och hållbarhetsarbete i kommunerna – att kommunerna enklare ska kunna ta del av relevanta planeringsunderlag från statliga myndigheter samt att regeringen bör ta initiativ till särskilda utbildnings- och kompetensförsörjningsinsatser för kommunerna för att stödja arbetet med frågor som rör klimat och miljö.

Älmhults kommun ställer sig även positiva till utredningens bedömning att regeringen bör vidta åtgärder för att underlätta bostadsbygge i kommuner med särskilda utmaningar. Exempel på åtgärd som hade kunnat tas är ett stöd i form av generellt infrastrukturstöd istället för bostadsstöd. Vi anser att ett generellt infrastrukturstöd hade varit till stor nytta, då olika kommuner kan ha olika behov gällande vilken infrastruktur som behövs satsas på för att underlätta bostadsbyggandet i kommunen.

Älmhults kommun